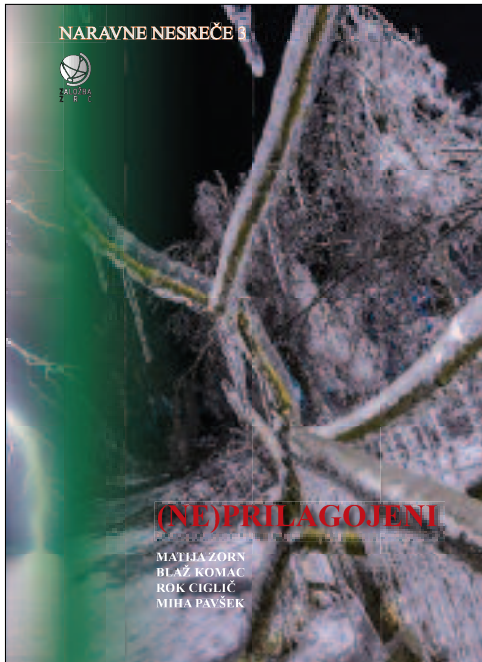

Matija Zorn, Blaž Komac, Rok Ciglič, Miha Pavšek (uredniki):

(Ne)prilagojeni

Naravne nesreče 3

Ljubljana 2014: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 237 strani,
ISBN 978-961-254-675-5 (tiskana različica), ISBN 978-961-254-676-2 (elektronski vir)

Pri Založbi ZRC je izšla tretja knjiga iz zbirke »Naravne nesreče« s podnaslovom »(Ne)prilagojeni«. V knjigi je poleg uvodnika še dvajset prispevkov, ki se ukvarjajo s potresi, poplavami in vodnimi pregradami, podnebnimi spremembami, vremenskimi ujмами, sušo, daljinskim zaznavanjem in različnimi aplikacijami povezanimi z naravnimi nesrečami.

Uredniki Matija Zorn, Blaž Komac, Rok Ciglič in Miha Pavšek v uvodniku ugotavljajo da morajo vsi družbeni sistemi slediti hitremu razvoju v sistemu preventive in varstva pred naravnimi nesrečami, ki smo mu bili priča v zadnjih desetletjih. Posameznik, pa naj bo to gasilec, občinski uradnik ali »občan« se mora vedno znova prilagajati spreminjajočim se razmeram, enako pa velja za družbene strukture, vključno z državnimi. Da bi se izognili stihijskemu razvoju, ki je nujna posledica individualizacije in gre le za sledenje spreminjajočim se zunanjim razmeram, bi morali ta proces pravilno usmerjati, predvideti možne prihodnje poti in stalno izpopolnjevati znanje na tem področju. Dolgoročno je zelo pomembna ustrežna zakonodaja, ki lahko nudi temelje prilagojenemu soočanju z naravnimi danostmi. Namen ni razpravljati o (ne)ustrežnosti le-te, ampak opozoriti, da leta 2014 praznujemo dvajseto obletnico krovnega zakona o naravnih nesrečah Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Le celostno naravnano ukrepi, ki bodo vključevali odgovornost in pripravljenost vseh subjektov, bodo pripomogli k večji odpornosti in prilagojenosti celotne slovenske družbe za naravne nesreče.

Knjiga je posvečena Bojanu Ušeničniku (1942–2002), nestorju preventivnega delovanja na področju naravnih nesreč, uredniku revije Ujma in dolgoletnemu direktorju Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje.

Blaž Komac in Matija Zorn pišeta o (ne)prilagojenosti družbe na naravne nesreče. Le te so v sodobnem svetu pomemben družbeni dejavnik, ki na družbo učinkujejo tako materialno kot nematerialno. Dojemanje naravnih nesreč se je skozi zgodovino spreminjalo, spreminjala pa se je tudi prilagojenost in pripravljenost nanje.

Jošt Sodnik, Blaž Kogovšek in Matjaž Mikoš pišejo o oceni realnega stanja na vodni infrastrukturi v Sloveniji. Na podlagi popisa infrastrukture na testnih odsekih dveh vodotokov je prikazano neskladje uradnih podatkov glede števila objektov in vrednosti vodne infrastrukture ter podana ocena realnega števila in vrednosti objektov. Izračunan je tudi predlog višine sredstev za njihovo vzdrževanje.

Peter Lamovec, Krištof Oštir in Matjaž Mikoš pišejo o zaznavanju poplav z uporabo optičnih satelitskih posnetkov in strojnega učenja na primerih območja hudourniških poplav v Železnikih in območja kraških poplav na Ljubljanskem barju. Rezultat strojnega učenja je model za hitro in natančno klasifikacijo poplavljenih zemljišč na obeh obravnavanih območjih.

Mihaela Triglav Čekada piše o sodelovanju javnosti pri pridobivanju posnetkov za določitev obsega poplav v novembru 2012. Od skupno pridobljenih 102 posnetkov in enega videa so obdelali 21 % gradiva in rezultate primerjali z uspešnostjo satelitskih kart GIO EMS, ki so bile na razpolago za iste poplave ter z opozorilnimi kartami poplav iz Atlasa okolja Agencije Republike Slovenije za okolje.

Matej Müller, Gašper Rak, Franci Steinman in Gorazd Novak pišejo o katalogu poplavnih scenarijev kot strokovni podlagi za načrte zaščite in reševanja ob poplavah. V katalogu poplavnih scenarijev so povezane vsebine kart razredov poplavne nevarnosti ter načrtov zaščite in reševanja ob poplavah ter v okviru evropskega teritorialnega sodelovanja Slovenija-Avstrija, projekt DRA-MUR-CI, izdelani Katalog poplavnih scenarijev za vodno vozlišče Dravograd, na sotočju Meže z Mislinjo in Drave. Katalog vsebuje 60 izbranih poplavnih scenarijev, katerih rezultati so bili preverjeni ob poplavah novembra 2012.

Mojca Ravnikar Turk, Andrej Širca, Matjaž Četina, Andrej Kryžanowski in Nina Humar pišejo o preventivnih ukrepih za zagotavljanje varnosti vodnih pregrad. Tretjina vodnih pregrad v Sloveniji, višjih od 15 metrov, se ne uporablja v hidroenergetske namene, temveč predvsem za zadrževanje visokih voda in namakanje. V sklopu projekta VODPREG je bil izveden celovit pregled teh pregrad, pripravljena pa so bila tudi navodila za prebivalce za ukrepanje v primeru porušitev le-teh.

Andrej Gosar piše o oceni intenzitet potresa leta 1998 v Krnskem pogorju z uporabo *Environmental Seismic Intensity lestvice* (ESI 2007). Potres je povzročil obsežne učinke v naravnem okolju, uporaba običajnih intenzitetnih lestvic, ki temeljijo predvsem na poškodbah objektov pa je bila v tem primeru omejena, saj gre za redko poseljeno visokogorsko območje. Raziskave so pokazale, da je ESI 2007 lestvica učinkovito orodje za oceno intenzitet v redko poseljenih goratih območjih tudi za srednje močne potrese.

Marjana Lutman, Iztok Klemenc, Polona Zupančič, Barbara Šket Motnikar, Primož Banovec, Matej Cerk in Julij Jeraj pišejo o strokovnih podlagah za oceno potresne ogroženosti Mestne občine Ljubljana. Na podlagi ocen potresne ranljivosti, Evropske potresne lestvice in tipologije stavb so ocenili poškodovanost stavb za razne scenarije potresa. Izdelali so potresno mikrorajonizacijo za intenziteto, posodobljene pa so bile tudi relacije za oceno lastnega nihajnega časa stavb.

Luka Snoj, Blaž Repe in Julij Jeraj pišejo o geoinformacijski podpori iskanju zemljišč ugodnih za postavitev začasnih bivališč v primeru potresa na območju Mestne občine Ljubljana.

Primož Banovec, Matej Cerk, Vesna Vidmar, Barbara Šket Motnikar, Marjana Lutman, Polona Weiss, Iztok Klemenc in Julij Jeraj pišejo o orodjih in spletnih aplikacijah za oceno potresne ogroženosti. Predstavljajo rezultate dveh projektov, katerih namen je bila izdelava strokovnih podlag in orodij, za pripravo organov Civilne zaščite na potres ter za njihovo delo v primeru potresa. Izdelali so »Sistem za hiter odziv«, ki strokovnim službam omogoča pripravo hitre ocene o obsegu učinkov potresa, poškodovanosti stavb in ogroženih prebivalcev, podporno aplikacijo »Ali si čutil?«, ki omogoča zajem podatkov o tem, kako so potres čutili prebivalci in aplikacijo »Samoocenjevanje pričakovane poškodovanosti stavb ob potre- su« ter dodatne izobraževalne vsebine.

Jože Papež piše o strategiji prilagajanja na podnebne spremembe pri obvladovanju naravnih nesreč na območju Alp v okviru priporočil Alpske konvencije – platforme za naravne nesreče PLANALP. Strategija obsega deset priporočil, ki so vsa ponazorjena s primeri dobrih praks.

Marko Polič, Barbara Lampič, Marko Krevs, Dušan Plut, Irena Mrak, Karel Natek, Darko Ogrin in Boštjan Bajec pišejo o zavedanju vremenske in podnebne spremenljivosti pri prebivalcih Slovenije in njihovi pripravljenosti na ukrepanje. Izsledki, pridobljeni na podlagi 1311 anketirancev kažejo, da se prebivalci zavedajo vremenskih in podnebnih sprememb, ki jih pripisujejo predvsem človeški dejavnosti, mnogi od njih pa že izvajajo različne ukrepe, s katerimi blažijo njihove posledice. Ta ugodna slika pa na državni ravni žal zbledi.

Andreja Sušnik, Ajda Valher in Gregor Gregorič pišejo o meteoroloških analizah kmetijskih suš v Sloveniji. V Sloveniji povzročata največ težav spomladanska in poletna kmetijska suša. Prispevek opiše metodologijo in dva primera njene uporabe za suši v letih 2012 in 2013.

Tatjana Kikec piše o kmetijski suši v Pomurju in možnosti na njene prilagoditve. Za Pomurje, ki zaradi pojava suše sodi med najbolj ogrožene pokrajine v Sloveniji so pripravili nabor možnih preprostih prilagoditev, s katerimi bi kmetovalci lahko omilili intenzivnost suše na najbolj prizadetih območjih.

Manca Volk Bahun piše o spremljanju in napovedovanju naravnih nesreč na območju Srednjih Karavank. V okviru projekta »Naravne nesreče brez meja« je bila vzpostavljena mreža mobilnih meteoroloških postaj, ki v krajših časovnih razmikih merijo trenutne vremenske razmere, podatke pa samodejno pošiljajo na splet. Z njimi je bil narejen velik preskok v razumevanju in točnejšem napovedovanju različnih naravnih nesreč na območju Srednjih Karavank.

Marko Komac, Miloš Bavec, Magda Čarman, Jernej Jež in Matija Krivic pišejo o spletni aplikaciji za uporabo na ravni občin v primerih zemeljskih plazov, drobirskih in zrnskih tokov, skalnih podo-rov, snežnih plazov in erozije. V okviru pilotnega projekta je bila za štirinajst izbranih občin izdelana prostorska baza podatkov in spletni informacijski sistem »geološko pogojenih nevarnosti« zaradi procesov pobočnega premikanja, erozije in snežnih plazov.

Matija Zorn in Mauro Hrvatin pišeta o škodi zaradi naravnih nesreč v Sloveniji. Njuna analiza je pokazala, da je bila v obdobju 1991–2008 neposredna škoda zaradi naravnih nesreč povprečno 0,48% letnega BDP oziroma v povprečju 45 evrov na prebivalca na leto.

Grega Milčinski, Nataša Đurić, Peter Lamovec, Peter Pehani in Krištof Oštir pišejo o moči množic v primeru naravnih nesreč na primeru optimizacije celovitega sistema zbiranja podatkov in obveščanja v času naravnih nesreč ter vremenskih pojavov. Osredotočajo se na mobilno aplikacijo Moč-Množic – Volba, katere glavni namen je ozaveščanje in informiranje širše javnosti o naravnih nesrečah ter spodbujanje uporabnikov pametnih telefonov k odzivnemu in aktivnemu vključevanju v procese hitrega množičnega obveščanja ter stanju prizadetosti okolja na lokalni ter prek tega tudi na državni ravni.

Julij Jeraj in Stanislav Lotrič pišeta o teoretični vaji organov vodenja v okviru državne vaje »Potres 2012«. Na podlagi ocenjene poškodovanosti posameznih stavb zaradi potresa so analizirali posledice potresa za območje svoje pristojnosti ter preizkušali procese in organizacijo vodenja reševanja ter zagotavljanje osnovnih življenjskih pogojev za prizadeto prebivalstvo.

Boštjan Tavčar piše o predstavitvi posameznih rezultatov projekta MONET, katerega namen je bil preučiti možnost uporabe obstoječih komunikacijskih naprav v bodočih zankastih omrežjih. Naloga projekta je bila določiti modele za izračun pokrivanja terena z radijskih signalom. Najbolj obetavne meritve so dobili v predorih.

Tretja knjiga iz zbirke »Naravne nesreče« je izšla in elektronski obliki (na zgoščenki), v celoti pa je prosto dostopna tudi na spletnem naslovu: <http://giam2.zrc-sazu.si/sl/publikacije/naravne-nesrece#v>. Bogato in raznoliko vsebino dodatno pojasnjujejo številni zemljevidi, skice, grafikoni in fotografije. Knjiga združuje prispevke različnih ved in pričakovati je prav tako pestro sestavo bralcev.

Primož Pipan